

FRI-2B.312-1-NS-08

---

## LEGAL ESSENCE OF NATIONAL SECURITY – ACTS FORMATING LEGALITIES FRAMEWORK OF NATIONAL SECURITY POLICY

---

### **Stela Daskalova - PhD student**

Department of Public Law, Law Faculty

University of Ruse, Ruse

Tel.: +359883442833

E-mail: sdaskalova@uni-ruse.bg; stela.daskalova@yahoo.com

### **Danail Kumanov, PhD student**

Department of Security, Law Faculty

University of Ruse “Angel Kanchev”

E-mail: dakumanov@abv.bg

**Abstract:** National security is the system of measures taken by a country to ensure its security. National security includes the prevention of internal and external threats, as well as the protection of citizens. The institutional mechanism for the formation and management of the national security of the state includes the establishment of the powers and responsibilities of the National Assembly, the Council of Ministers, the President of the Republic and the Minister of Defense, based on the Constitution and laws, the National Security Strategy, Armed Forces Development Program and other strategic documents. The legislative power, the executive power and the presidential institution take part in the formation of the defense policy.

**Keywords:** national security, legal sources, decision, juridical acts

### **ВЪВЕДЕНИЕ**

Националната сигурност е системата от мерки, предприети от една държава, за да си осигури своята безопасност. Националната сигурност включва предотвратяването на вътрешни и външни заплахи, както и закрилата на гражданите.

Правна дефиниция за Национална сигурност в българското законодателство е посочена в чл.2 от Закона за управление и функциониране на системата за защита на националната сигурност, а именно „Национална сигурност е динамично състояние на обществото и държавата, при което са защитени териториалната цялост, суверенитетът и конституционно установеният ред на страната, когато са гарантирани демократичното функциониране на институциите и основните права и свободи на гражданите, в резултат на което нацията запазва и увеличава своето благосъстояние и се развива, както и когато страната успешно защитава националните си интереси и реализира националните си приоритети“.

Основна функция на националната сигурност е защитна - защитата на населението и критичната инфраструктура при кризи, бедствия, аварии, катастрофи и други рискове и заплахи е една от главните цели на съвременната политика за национална сигурност, наред с такива базисни задачи като: гарантирането на правата, свободите, сигурността и благосъстоянието на гражданите и обществото; запазването на суверенитета, териториалната цялост на България и единството на нацията, защитата на конституционно установения ред и демократичните ценности, изпълнението на интеграционните задължения на страната в рамките на евроатлантическата (НАТО) и европейската общност (ЕС).

Един от първите специални документи, върху който почива и се изгражда националната сигурност е Концепцията за национална сигурност, приета с Решение на XXXVIII НС от 16 април 1998 г. (ДВ, бр. 46 от 22.04.1998 г.) Друг актове който очертава намеренията за политика на управление на националната сигурност в държавата са „Актуализирана Стратегия за национална сигурност на Република България“ с Решение на НС от 14.03.2018 г., обн., ДВ, бр. 26 от 23.03.2018 г., План за развитие на Въоръжените сили на Република България до 2026 г. с Постановление на Министерски съвет 183/2021 г.

Националната сигурност представлява комплекс от мерки и правила, разписани в около осемдесет и пет национални нормативни акта и множество международни договори за сътрудничество и взаимнопомощ в сферата на националната сигурност, които действат като система.

В динамично променящия се съвременен свят, управлението на сигурността представлява комплексна и отговорна дейност, изискваща високо ниво на управленски умения, базирани не само и единствено на висок професионален опит, но и на научни знания. Концепциите за функционалното, програмното и ситуационно организационното управление намират най-често приложение в системата на сигурността. Управлението на сигурността включва поредица от актове на вземане на решения за действия (т.е. управленски цикъл), насочени към компенсиране на възникващи смущения в сигурността.

## ИЗЛОЖЕНИЕ

Република България разглежда своята национална сигурност в контекста на колективната отбрана на НАТО и общата политика за сигурност и отбрана на ЕС. За изграждането и развитието на своите въоръжени сили и на системата си за отбрана, Република България, подобно на останалите съюзници, използва метода за планиране на отбраната, базирано на способности. Правната нормативност в националната сигурност се конституира на базата на актове – закони, постановления, решения и документи със стратегически характер.

Институционалният механизъм за формиране и управление на националната сигурност на държавата, включва установяването на правомощията и отговорностите на Народното събрание (НС), Министерския съвет (МС), Президента на Републиката и на министъра на отбраната, на базата на Конституцията и законите, Стратегията за национална сигурност, Програма за развитие на въоръжените сили и други стратегически документи. Във формирането на отбранителната политика участват законодателната власт, изпълнителната власт и президентската институция.

Народното събрание осъществява това чрез правомощията си да създава и променя Конституцията и законите на страната и да излиза с решения за приемане на основните стратегически концептуални и доктринални документи в сферата на националната сигурност. Пример за акт приемащ се от Народното събрание с решение е Стратегията за национална сигурност на Република България, като последната такава е приета с решение на НС от 14.03.2018 г., обн. ДВ бр. 26 от 26.03.2018 г.

Министерският съвет осигурява обществения ред и националната сигурност и осъществява общото ръководство на държавната администрация и на Въоръжените сили. – чл. 105 Конституцията на Република България. Министерски съвет на своите заседания приема решения за внасяне на предложения пред Народното събрание на гласуване и приемане на решения за ратифициране на международни договори свързани с националната сигурност, решения за конституиране в актове на политики свързани с националната сигурност, решение за одобрение на проект на закон, решение за одобрение на позиция на държавата в заседание на международни организации като НАТО във връзка с теми за националната и международна сигурност и други.

Президентът на Република България участва във формирането на отбранителната политика, осъществявайки правомощията и задълженията, дадени му в чл. 100 от Конституцията.

„Чл. 100. От Конституцията на Република България:

(1) Президентът е върховен главнокомандващ на въоръжените сили на Република България.

(2) Президентът назначава и освобождава висшия команден състав на въоръжените сили и удостоверява с висши военни звания по предложение на Министерския съвет.

(3) Президентът възглавява Консултативния съвет за национална сигурност, чийто статут се определя със закон.

(4) Президентът обявява обща или частична мобилизация по предложение на Министерския съвет в съответствие със закона.

(5) Президентът обявява положение на война при въоръжено нападение срещу страната или при необходимост от неотложно изпълнение на международни задължения, военно или друго извънредно положение, когато Народното събрание не заседава. В тези случаи то се свиква незабавно, за да се произнесе по решението.“

Министърът на отбраната от своя страна организира изпълнението на приоритетите, целите и мерките от Програмата за управление на правителството в сектор „Отбрана“, като издава „Указания на министъра на отбраната по отбранителната политика“. Указанията на министъра осигуряват реализацията на приоритетите и целите, заложи в Програмата за развитие на отбранителните способности на Въоръжените сили на Република България 2032 (Програма 2032) и на мероприятията от Плана за развитие на Въоръжените сили на Република България до 2026 г. (План 2026) за периода 2022-2025 г.

Нормативната рамка в сферата на националната сигурност се изгражда от актове с нормативен характер и такива с ненормативен характер. Конкретно решенията в сферата на националната сигурност като правен акт се отличават със своя правно-организационен и волеви характер – волята на институционалния субект приел решението за определено направление за управление и реализация на националната сигурност. Освен волеви, решенията свързани с националната сигурност са целеви актове – действително-практически – посредством решенията целите се формализират и се дава направление за реализация и изпълнение. Решенията в сферата на националната сигурност на Министерски съвет и Министърът на отбраната са с ненормативен характер и чрез тях се уреждат въпроси свързани с дейността и организацията на работа и със структурата и функциите на неговата администрация в функция управление и реализацията на националната сигурност на страната. От друга страна решенията на Народното събрание и Президентът свързани с националната сигурност на страната са с нормативен характер, пример за такива са решенията за ратифициране на международен договор свързан с националната сигурност, решение на Президентът за обявяване на военно положение, решение на Народното събрание за стратегия за национална сигурност на Република България.

## ИЗВОДИ

Сигурността е сложна система от висш порядък в широкия смисъл на думата и представлява състояние, което осигурява, гарантирана защита с различни способности и средства на личността, обществото и държавата от външни и вътрешни заплахи. Политиката за национална сигурност е комплекс от взаимно свързани приоритети и секторни политики, които се конституират чрез закони, постановления и решение на изпълнителната, законодателната власт и актовете на президента, като заедно формират правната системата за национална сигурност.

## REFERENCES

Shalamanov, V.2008. Research on security and change management in the security sector, Sofia: George S. Marshall Association. **(Оригинално заглавие: Шаламанов, В. 2008. Изследване на сигурността и управлението на промените в сектора за сигурност, София: Сдружение "Джордж С. Маршал").**

Kolev, T., 2015. Theory of law. Sofia: Ciela. **(Оригинално заглавие: Колев, Т.. 2015. Теория на правото, София: Сиела).**

Organizational regulations of the Ministry of Defense

The Constitution of the Republic of Bulgaria

Updated National Security Strategy of the Republic of Bulgaria ( 2018 – 2025)

Докладът отразява резултати от работата по проект No 2023-ЮФ-01, финансиран от фонд „Научни изследвания“ на Русенския университет.“